

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Markéta Týřová: Sociální proměny města Svoboda nad Úpou na pozadí sčítání lidu 1910 a 1921. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Praha 2017, 93 str.

V předložené diplomové práci se Markéta Týřová zabývá z historicko-sociologického hlediska problematikou malého města. Především na základě sčítacích operátů sleduje mimo jiné sociální a ekonomické proměny Svobody nad Úpou před první světovou válkou a krátce po ní. Konkrétně jde o vývoj počtu obyvatel s přihlédnutím k věku a pohlaví, zaměření na ekonomické aktivity, povolání, náboženské vyznání, národnostní strukturu apod.

Zkoumaná Svoboda nad Úpou byla od šedesátých let 19. století průmyslovým městem v Krkonoších, kde se nacházely hlavně proslulé papírny, dále strojírna zaměřená na dekorativní a nábytkové kování a na výrobu žehliček i firma na výrobu svíček a jiného zboží z vosku. Původně to ale byla hornická osada doložená k roku 1546; tehdy získala hornické výsady s vlastním erbem. Roku 1580 byl hornický městys dokonce povýšen císařem Rudolfem II. na horní město. Z uvedeného tedy vyplývá, že toto lidské sídlo se oprávněně vyznačovalo specifickými dějinami.

Autorka provádí zajímavou komparaci, přičemž si vytyčuje tři základní výzkumné otázky: jak se sledované město proměnilo v letech 1910 a 1921, dále jak se v tomto případě projevila první světová válka a vznik ČSR, konečně pak jak se ve městě vyvíjela národnostní situace. Vhodný vstup k diplomové práci tvoří teoretická část, která se týká vysvětlení pojmů spjatých především se sčítáním lidu. Zachycuje dějiny sčítání lidu a v samostatné části se věnuje rakousko-uherským sčítáním a zejména pak sčítáním z let 1910 a 1921. Těžiště diplomové práce spočívá v její druhé části, v níž autorka zdařile a sevřeně podává průřez historickou sociologií a dějinami jednoho lidského sídla.

Právě sčítací operáty představují důležitý pramen, z něhož lze získat řadu údajů o osobách bydlících v jednotlivých domech a bytech. Uvádějí státní a domovskou příslušnost, národnost, obcovací řeč, náboženství, znalost čtení a psaní. Důležité je taktéž povolání, u něhož je někdy specifikováno postavení v něm a v neposlední řadě hlavní a vedlejší zaměstnání. Zajímavé je, že při sčítání do roku 1910 byl prováděn i soupis dobytka, drůbeže a úlů. Přitom byl rovněž postižen přechod k intenzivnímu hospodaření, postupný zánik chovu ovcí a překvapivě nízké stavy vepřového dobytka. Také pro horské oblasti jsou patrné změny v typu zaměstnání i zánik podomácké výroby. Ve sčítacích arších bývá mimo jiné zapsáno, kdo je majitelem bytu a vztah ostatních bydlících k němu. Na tomto základě lze studovat celou škálu sociálních a ekonomických vztahů.

Domnívám se, že by bylo zajímavé sledovat sčítání obyvatel domů a bytů z roku 1869, a to proto, že bylo uskutečněné dva roky před železničním spojením Svobody nad Úpou s nedalekým Trutnovem.

Železnice v této části Krkonoš zvýšila pohyb obyvatel nejen ve smyslu rekreačních aktivit, ale především tu byla významná z ekonomického hlediska. Ovšem tato problematika nepatřila do cílů předložené práce. Podotýkám, že se tematicky k industriální problematice hodí pojednání Ludmily Kárníkové *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754 až 1914* (Praha: NČSAV 1965).

Vysoce je nutné hodnotit tu skutečnost, že autorka v závěrečné práci projevuje úpornou snahu přímo detailně obsáhnout zvolenou problematiku. Lze jí přičíst k dobru smysl pro přehlednost a soustavnost výkladu. Konkrétní přínos její závěrečné práce spočívá v tom, že se snaží o určitou komplexnost a kontextovost rovněž z hlediska historické sociologie. Zcela určitě jde o zdařilý příspěvek k historické sociologii malého města, a to na základě poměrně širokého archívního studia.

Celkem vzato diplomová práce Markéty Týfové se vyznačuje jasnou a promyšlenou metodou, teoretickou fundovaností a metodologickou připraveností, jakož i schopností klást otázky. Dále práce přináší řadu původních postřehů a svědčí o autorčině náležité erudici, přičemž úroveň teoretické připravenosti se nápaditě promítá do způsobu výkladu. Vysoce lze ocenit i přehlednost a čtivost pojednání. K obsahové a formální stránce nemám jako oponent žádné zásadní výhrady ani připomínky.

Závěr: Rozhodně jde o nadprůměrný výkon, který si plně zaslouží stát se podkladem pro obhajobu. Předložená diplomová práce bezpochyby splňuje náročná desiderata, navrhuji hodnocení známkou v ý b o r n ě .

V Praze dne 15. srpna 2017

Doc. PhDr. Bohuslav Šalanda, CSc.

